

Nyt fra Københavns Vestre kirkegård

Kirkegårdsinspektør A. Falmer-Nielsen

Ligbrændingsprocentens stigning i forbindelse med den almene forandring i befolkningens økonomi har i de senere år ændret karakteren af gravstedstørrelserne på de københavnske kirkegårde.

De *store familiegrave* forsvinder mere og mere, og der kommer kun få nye, men i stedet opstår et behov for små urnegrave.

For de *gamle kirkegårde* betyder dette en ændring i belægningsforholdene, der ikke har været forudset ved planlægningen, og som derfor ofte kan være vanskeligt at klare på tilfredsstillende måde. Normalt vil man vel finde det rimeligt, at urnegravene samles i en bestemt afdeling på kirkegården, i en urnehave. Dette er sikkert også rent administrativt det mest praktiske, ligesom det også gør orienteringen lettere. På den anden side kan disse store sammenhobninger af mange små grave let virke overvældende og forstemmende på den besøgende.

På *Vestre kirkegård* har man været i den situation, som sikkert mange andre gamle kirkegårde, at man mangler samlede ledige arealer til anlæg af urnehaver. Kun på grund af den for København gældende ordning for liniegrave, har man stadig små arealer, der hjemfalder rundt om på kirkegården.

Disse arealer indrettes gradvis til urnegrave efterhånden som behovet opstår, og danner således små samlede enheder, der giver en behagelig afveksling i de gamle afdelinger.

Ved at behæfte gravene med *servitutter* er disse små arealer gjort til kollektive enheder, hvor gravene klæ'r hinanden og samarbejde, så hver enhed får sit bestemte præg. Der skabes på denne måde mulighed for at få en vis sortering, idet folk selv kan vælge efter eget ønske,

og servitutbestemmelsen kommer ikke til at virke som tvang.

I de 3 her medtagne billeder vil noget af dette anførte nærmere blive illustreret, og jeg knytter nogle få linier dertil.

Fig. 81 viser en afdeling med urnegrave af en forholdsvis stor størrelse, 1,50 m × 1,50 m. Ved de behæftede servitutter har man haft de gamle traditioner fra landsbykirkegården for øje, idet man har ønsket gravliggeren og vedbendranken. Stenen, der skal være liggende og udformet, skal have en størrelse af 0,60 m × 0,60 m og en tykkelse af mindst 10 cm. Materialet kan være forskelligt, dog ikke poleret granit og hvidt marmor. Gangbelægningen består af Nexøchaussèbrosten med *cotula* i fugerne. De ledige grave er tilplantet med *lonicera pileata*.

Fig. 80.
Dobbelt gravrække,
der er indrettet til urnegrave med oprette mindesmærker.

Fig. 81.
Urnegrave med liggesten, omgivet af vedbend.

Fig. 82.
De kraftige ryghække
tegner et dekorativt
mønster gennem
urnegravsområdet.
Foto fig. 80—82:
Carrebye.

Fig. 80. Denne afdeling er et typisk eksempel på en dobbeltrode, der er ændret til urnegrave.

De enkelte grave, der har størrelsen

1,50 m×1,00 m, er adskilt med en kant af chaussébrossten.

Gravene er græsklædte, og ensartet blomsterplantning er obligatorisk. Monumentet skal være en opretstående udformet sandsten, med en højde på 0,75 m, bredde 0,40 m og tykkelse 0,08 m.

For enden af gangen er opstillet et smukt gammelt sandstensmonument.

Fig. 82. I denne afdeling er ryghækken af storbladet buxbom gjort til det bærende i anlægget.

Denne anlægsmåde giver en meget tæt belægning, uden at det virker generende for de enkelte gravsteder, der samles i små gravgårde.

Monumentet, der skal være udformet, må ikke overstige 0,50 m. På hjørnegrave anbringes liggsten.

Gravstedstørrelsen varierer fra 1,50 til 1 m².

Ingen gravstedsbeplantning må overstige hækhøjde.

Kirkegårdenes formsprog. Fire eksempler fra 1954.

Havearkitekt Johannes Tholle

Når kirkegårdenes formproblemer hidtil har været behandlet her, har det i reglen været i forbindelse med en eller anden kirkegårds konkurrence (VK XVII s. 78—84, 91—96 og 102—4), som der i de senere år jo har været adskillige af. Det har da især drejet sig om *formen i det store*, altså anlægsformen, — mindre om det formsprog, som *også* tales fra forholdet mellem gravsted og gravmæle. Planer fra forskellige havearkitekter har været sat op ved siden af hinanden til sammenligning og belysning af formgivningen og formproblemerne for en bestemt opgave og undergivne ganske bestemte forhold, — hvilket naturligvis kan være særdeles nyttigt, ligesom blot dette, at konkurrenceaner *publiceres* på udstillinger og på tryk, ikke kan undgå at øve indflydelse på de efterfølgende perioders udformning af ideer både her og der.

At se *forskellige* opgaver løst under *uensartede* forhold af *samme person*, har derimod ikke været vist, bl. a. formentlig af den grund, at normalt har kun den enkelte havearkitekt mulighed for at præstere noget sådant, — enten som noget retrospektivt eller aktuelt.

At dette imidlertid *også* turde have sin interesse, er der ikke tvivl om, og dette sker da her ved fire eksempler. Når det er blevet *mine* egne arbejder, som jeg skriver om, er det for det første, fordi der på en generalforsamling i *foreningen for kirkegårds kultur* er blevet fremsat ønske om at få publiceret en ganske bestemt af de her gengivne planer (som dengang ikke var færdig, og derfor først kan fremkomme nu), — og for det andet, fordi det erfaringsmæssigt er vanskeligt at få noget sådant bestemt udpeget stof fra andre. Jeg har ikke for intet været